

Annelerin Beş Yaş Çocuklarının Gelişimine İlişkin Okul Öncesi Eğitimden Beklentilerinin İncelenmesi¹

Ayşegül ULUTAŞ AVCU²

Özet

Bu araştırmanın amacı, annelerin beş yaş çocuklarının gelişimine ilişkin okul öncesi eğitimden beklentilerinin incelenmesidir. Araştırmaya Malatya İl Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı anaokullarına devam eden beş yaş 198 çocuğun annesi katılmıştır. Araştırmada annelerin beş yaş çocuklarının gelişimine ilişkin okul öncesi eğitimden beklentilerini incelemek amacıyla ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen anket formu kullanılmıştır. Anket formu, kişisel bilgi formu ve çocukların gelişimine ilişkin beklentiler olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Verilerin analizinde SPSS 22 paket programı kullanılmıştır. Niceliksel verilerin normal dağılıma uygunlukları, Kolmogorov-Smirnov testi ile sınanmıştır. Normallik testleri sonrasında kullanılacak istatistiksel analiz yöntemleri belirlenmiştir. Araştırma verilerinin analizinde tek yönlü varyans analizi (One-Way Anova) kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda çekirdek aile tipine sahip ve tek çocuğa sahip olan annelerin beklentilerinin diğer annelere göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Anne öğrenim düzeyine göre annelerin beklentileri farklılık göstermemiştir. Araştırma bulguları doğrultusunda önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Çocuk gelişimi, okul öncesi eğitim, beklenti.

Abstract

The purpose of this study was to determine the mother's developmental expectations from preschool education for their five-year-old children. Mothers of 198 children in the age group of five, who received education in the kindergartens affiliated with Ministry of National Education in the city center of Malatya, were included in the study. In this study, relational screening model was used in order to examine expectations of the mothers from preschool education regarding development of their five year-old children. A questionnaire developed by the researcher was used as data collection tool. The questionnaire consisted of two sections as personal information form and expectations related to development of the children. Statistic Program for Social Sciences (SPSS 22) was used to analyze data. Conformity of quantitative data to normal distribution was examined by using Kolmogorov-Smirnov test. One-way analysis of variance (One-Way Anova) were used to analyze the data of the study. As a result of the study, it was determined that mothers having a nuclear family type and one child had higher expectations comparing to mothers. Expectations of mothers were not different in terms of their educational level. Suggestions were made in accordance with results of the study.

Key Words: Child development, preschool education, expectation.

GİRİŞ

İnsanoğlunun tüm yaşamı göz önüne alındığında bazı dönemlerin fizyolojik ve psikolojik açıdan kritik dönemler olarak ele alınması gerekir. Okul öncesi dönem, yaşam süreci içerisinde en önemli ve kritik dönemlerden biridir. Modern eğitimden post-modern aileye geçişle birlikte okul öncesi dönem daha da önem kazanmıştır. Bu dönemde çocuğun tüm gelişim alanları belli bir program dahilinde planlı şekilde desteklenmektedir. İnsanın doğuştan getirdiği potansiyelinin en üst sınırlara kadar geliştirilebilmesinde bireye okul öncesi dönemde sağlanan imkanların rolü büyüktür. Bu nedenle yaşamın ilk yıllarındaki eğitimin onun gelişiminde önemli rolü vardır. Bu dönemde çocukların içinde bulunduğu

¹ Bu çalışma, 03-06 Aralık 2015 tarihleri arasında gerçekleştirilen 2. Kıbrıs Uluslararası Eğitim Araştırmaları Kongresinde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

² Yrd. Doç. Dr., İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, aysegul.ulutas@inonu.edu.tr

ortamın özellikleri, eğitimin niteliği, etkileşimde bulunduğu kişilerin tutum ve davranışları onların sağlıklı bireyler olarak yetişmelerinde önemli rol oynar. Her çocuğun kendi potansiyeli doğrultusunda gelişim hakkı vardır. Çocuğun kendi potansiyeli doğrultusunda gelişiminin desteklenmesinde yakın ve uzak çevresi sorumluluk taşımaktadır. Okul öncesi dönem, bireyin birçok gelişim alanı bakımından hayati bir önem taşır ve bu dönemin profesyonel bir eğitimle geçirilmesi gerekir. Çocuk, okul öncesi dönemde çevresel uyarıcılara karşı oldukça duyarlıdır. Olumlu ya da olumsuz sayılabilecek tüm davranışları hızlıca kazanır (Kıldan, 2012; Unutkan, 2005; Ünal, 2013; Oğuzkan ve Oral, 1992). Birçok eğitimci ve psikolog okul öncesi dönemdeki çocukların farklı düzeylerde gelişim gösterdiklerini ve okulların bu bireysel farklılıklara karşı duyarlı olması gerektiğini belirtmişlerdir. Okulun çocuğun tüm gelişim alanlarına odaklanması gerektiğini vurgulamışlardır. Bu eğitim şekline 'gelişimsel olarak uygun uygulama (As Developmentally Appropriate Application)' adı verilir (Santröck, 2015). Umek, vd (2006)'e göre okul öncesi eğitimin kalitesinin çocukların tüm gelişim alanlarına, ileride okulda öğrenecekleri bilgilere ve okul başarısına önemli derecede etkisi vardır. Aynı zamanda ülke kalkınmasında en önemli unsur olan insan sermayesinin temeli okul öncesi dönemde atılmaktadır. Okul öncesi eğitim kurumlarındaki nitelikli çalışmalar çocuğa, aileye, topluma ve ekonomiye yüksek getiriler sağlayan yatırımlardır. Maliyet etkinliği açısından en iyi çıktılara erken yaşta yapılan nitelikli eğitimle ulaşılabilir (Heckman, 2008). Öğretmenler, ailenin de okul öncesi eğitim sürecine aktif katılımını sağlayarak onların okul ortamı, program ve öğretmeni tanımalarına fırsat sunar (Carlson, 1998). Ebeveyn ve öğretmen arasındaki karşılıklı etkileşim, ebeveynlerin çocuklarının gelişimine ilişkin beklentilerini ifade etmesini ve bu konuda dönüt almasını kolaylaştırabilmektedir. Okul öncesi eğitim kurumlarının nitelikli hizmet verebilmesi, öğretmenlerin niteliği ile ilgilidir. Okulların fiziksel donanımı, araç-gereç ve materyal donanımı ve uyarıcıların zenginliği de okul öncesi eğitimde kaliteyi etkiler. Kurum yönetimi, okul aile işbirliği, öğretmen çocuk ilişkisi, çağdaş eğitim kapsamındadır. Günlük program akışında çocukların kişisel ilgi ve ihtiyaçlarına cevap vermek de eğitimsel değerler arasındadır (Sevinç, 2006).

Annelerin çocuğun gelişimine ilişkin beklentilerini öğrenmek çocuğun gelişimi ve eğitiminde uzun süreli ve kalıcı etki bırakabilmek için önemli fırsatlar sağlayabilecektir. Bu nedenle annelerin çocuğun gelişimine ilişkin okul öncesi eğitimden beklentilerini etkileyebileceği düşünülen aile tipi, anne öğrenim düzeyi ve çocuk sayısı değişkenlerinin incelenmesi ve bunlara ilişkin sonuçların ortaya konmasının alana katkı sağlayacağı düşünülmüştür. Annenin eğitim düzeyi, çocukluk sürecinin gereksinimlerinin bilinmesi, çocukla sağlıklı bir iletişim kurulması, çocuk gelişimi ile ilgili izlenen yol ve yöntemler açısından büyük önem taşımaktadır. Özellikle çocuğun ilk ilişki kurduğu annesinin eğitim düzeyinin yüksek olması, annenin çocuk gelişimi konusunda bilimsel bilgilerinin geniş olmasına, okul öncesi eğitimden de buna yönelik beklentilerde bulunmalarına yol açar (Gürsoy ve Özaslan, 2015). Annenin sahip olduğu çocuk sayısı çocukların artan ihtiyaç ve isteklerinin karşılanması için annelere düşen sorumlulukların artması, dolayısıyla çocukların gelişimine ilişkin donanımın artması ile açıklanır. Aile tipi değişkeninde ise çekirdek ailede annelerin, yaşlı kuşakların deneyimlerinden yararlanma konusunda mahrum olmaları, çocuk gelişimine ilişkin kendilerini yeterli hissetmemeleri, çocuğa verilen değer artması, kendi kendine yeterli olmama dolayısıyla dışa açılma eğilimleri önemli etkenlerdir. Çekirdek ailede anne-baba ve çocuk arasındaki iletişim eksikliği, kuşaklar arası boşluk, çatışmalara neden olabileceğinden çocukla ebeveyn arasında uzaklaşma meydana gelebilmektedir (Özgüven, 2001); bu nedenle evde karşılanamayan gelişimsel açığın okul öncesi eğitim kurumunda karşılanmasının beklendiği söylenebilir.

Yapılan araştırmalarda (Şimşek ve İvrendi, 2014; Metin, 1993; Güllender, 1993; Metin ve Arı, 1993; Sevinç, 2006; Kıldan, 2012) ebeveynlerin çocuklarının gelişimi, öğretmen niteliği, okul öncesi eğitim kurumunun fiziksel donanımı, aile katılımı ve ilkökula

hazırbulunuşlukla ilgili beklentilerinin olduğu saptanmıştır. Araştırma sonuçları (Seyfullahogulları, 2012; Topaç, Yaman, Oğurlu ve İlgar, 2012; Oktay, 2000;Sevinç, 2006; Şimşek ve İvrendi, 2014, Özen, 2008) incelendiğinde beş yaş çocukların annelerinin çocuklarının gelişimine ilişkin beklentilerinin incelendiği sınırlı sayıda araştırmaya rastlanmıştır. Bu ve benzer çalışmaların amacı kapsamında yapılacak araştırmaların, okul öncesi eğitimin niteliğini artıracacağı, dolayısıyla alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca araştırmada elde edilen bulguların eğitimcilere, araştırmacılara, ebeveynlere dönütler sağlayarak eğitim hizmetlerinin amaç, içerik, hedef kitle, yöntem, teknik, materyal, eğitim veren kişi ve süre bakımından geliştirilmesine ve yaygınlaştırılmasına fırsatlar sunacağı, dolayısıyla toplumsal kalkınmayı sağlayacağı düşünülmüştür. Bu nedenle bu araştırmanın amacı, annelerin beş yaş çocuklarının gelişimine ilişkin okul öncesi eğitimden beklentilerini saptamaktır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki alt amaçlara yanıt aranmıştır:

Annelerin beş yaş çocuklarının gelişimine ilişkin okul öncesi eğitimden beklentileri annelerin,

- Aile tipine
- Öğrenim durumuna
- Çocuk sayısına göre farklılık göstermekte midir?

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örneklem, veri toplama aracı, verilerin toplanması ve verilerin analizine yer verilmiştir.

Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada annelerin beş yaş çocuklarının gelişimine ilişkin okul öncesi eğitimden beklentilerini incelemek amacıyla ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İlişkisel tarama modeli, genel tarama yöntemi içine giren bir yöntemdir. Genel tarama modelleri, çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkındaki genel yargıya varmak amacı ile evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup örnek ya da örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir. Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan çalışmalar için uygundur (Karasar, 2010). İlişkisel tarama modeli ise iki veya daha çok değişken arasındaki birlikte değişim varlığını veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma için kullanıldığından bu tür araştırmalar için uygun görülmektedir (Cohen, Manion ve Morrison, 2000).

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Malatya İl Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı anaokullarına devam eden 198 beş yaş çocuğunun anneleri oluşturmaktadır. Araştırmada tüm annelere ulaşıldığından örneklem seçimine gidilmemiştir.

Veri Toplama Aracı ve Verilerin Toplanması

Araştırmada verileri toplamak için araştırmacı tarafından geliştirilen anket formu kullanılmıştır. Anket formu, 'kişisel bilgiler' ve 'annelerin çocuklarının gelişimine ilişkin okul öncesi eğitimden beklentileri' olmak üzere iki bölümden oluşur. Birinci bölümde aile tipi, annenin öğrenim durumu ve çocuk sayısı ile ilgili bilgilere yönelik sorular yer almaktadır. İkinci bölümde çocuğun gelişim alanlarına yönelik beklenti düzeylerine ilişkin her biri beşli derecelendirilen otuz soru yer almaktadır. Ankette yer alan maddeler 1-Hiçbir zaman, 2- Nadiren, 3- Bazen, 4- Çoğu zaman, 5- Her zaman şeklinde derecelendirilmiştir. Anket formunda yer alan soruların belirlenmesinde ilgili alan yazın incelemesi, Okul Öncesi Eğitim Programı (MEB, 2013), öğretmen ve ebeveyn görüşleri doğrultusunda madde havuzu oluşturulmuştur. Ankette bulunan maddelerin ölçülmek istenen alanı temsil edip etmediğini belirlemek amacıyla kapsam geçerliği değerlendirilmiştir. Kapsam geçerliği, maddelerin

hedef davranışların iyi bir örnekleme olmasını ve uzman kanısına dayalı değerlendirmeleri içerir (Büyüköztürk, 2011). Kapsam geçerliği için elde edilen veriler yapı geçerliği için de önemli bir kanıt oluşturur (Messick, 1995). Anket formunun kapsam ve yapı geçerliliği için maddeler, Okul Öncesi Eğitimi, Eğitim Programları ve Öğretimi ve Ölçme Değerlendirme alanlarında uzman yedi kişi tarafından değerlendirilmiştir. Uzmanların anket yönergelerini “amaca uygunluk ve anlaşılabilirlik” bakımından üçlü derecelendirme ölçeği üzerinde “Uygun Değil, Kısmen Uygun, Uygun” biçiminde değerlendirmeleri ve ifadeleri geliştirmeye yönelik öneride bulunmaları istenmiştir. Ölçeğin, kapsam geçerlik çözümlemesi için uzman görüşlerine dayalı nitel çalışmaları istatistiksel nicel çalışmalara dönüştüren iki süreç kullanılır: Lawshe Tekniği ve Dawis Tekniği (Yurdugül, 2005). Kapsam geçerliği oranlarının belirlenmesinde Lawshe Tekniği en yaygın kullanılan tekniktir. Lawshe tekniğine göre kapsam geçerliliği için hazırlanan aday ölçeğin, kapsam geçerlik oranları ve indeksleri hesaplanır. Buna göre uzmanların herhangi bir maddeye ilişkin görüşleri toplanarak kapsam geçerlik oranları elde edilir. Kapsam geçerlik oranları (KGO), herhangi bir maddeye ilişkin “Uygun” görüşünü belirten uzman sayılarının maddeye ilişkin görüş belirten toplam uzman sayısına oranının 1 eksiği ile elde edilir. KGO değerleri negatif ya da 0 değer içeriyorsa böyle maddeler önce elenen maddelerdir. KGO değerleri pozitif olan maddelerin ise istatistiksel ölçütler ile anlamlılıkları test edilir (Şencan, 2005; Yurdugül, 2005). Elde edilen kapsam geçerliği oranlarının istatistiksel olarak anlamlılığını test etmek ve kapsam geçerlik ölçütleri için $\alpha=0,05$ anlamlılık düzeyinde kapsam geçerliği oranlarının minimum değerleri (kapsam geçerlik ölçütleri) belirlenir. Kapsam geçerlik ölçütü, maddenin istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını test etmek için geliştirilen bir ölçüttür. Buna göre uzman sayısına ilişkin minimum değerler aynı zamanda maddenin istatistiksel anlamlılığını verir. Hesaplama kolaylığı açısından $p=0,05$ anlamlılık düzeyinde KGO’ların minimum değerleri Veneziano ve Hooper (1997) tarafından tabloya dönüştürülmüş ve 7 uzman için kapsam geçerliği oranlarının minimum değeri 0,99 olarak belirlenmiştir (Yurdugül, 2005). Anketin kapsam geçerliği sağlandıktan sonra anket ile bir pilot çalışma yapılmıştır. Güvenirlilik analizi için iki yarı test güvenirliliği hesaplanmıştır. Bu çalışma sonucunda yapılan güvenirlilik analizinde Cronbach Alpha değeri 0.84, Spearman Brown İki Yarı Test Korelasyonu 0,92 olarak hesaplanmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen verilerin analizinde SPSS 22 paket programı kullanılmıştır. Niceliksel verilerin normal dağılıma uygunlukları, Kolmogorov-Smirnov testi ile sınanmıştır. Normallik testleri sonrasında kullanılacak istatistiksel analiz yöntemleri belirlenmiştir. Annelerin anketten aldıkları puanlar normal dağılım gösterdiğinden ($p>.05$) parametrik testlerden tek yönlü varyans analizi (One-Way Anova) kullanılmıştır. Anlamlılık 0,05 düzeyinde değerlendirilmiştir.

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde annelerin beş yaş çocuklarının gelişimine ilişkin okul öncesi eğitimden beklentilerini incelemek amacıyla yapılan araştırmada elde edilen bulgular tablolarla sunularak yorumlanmıştır.

Tablo 1. Annelerin Okul Öncesi Eğitimden Beklentilerinin Aile Tipine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Aile Tipi	N(198)	\bar{X}	SS	p	F	Fark
Çekirdek Aile	145	112,80	23,17			
Geniş Aile	42	108,73	20,99	0,006	0,482	Çekirdek Aile-Geniş Aile
Tek Ebeveynli Aile	11	111,27	19,49			

Tablo 1'de aile tipi değişkenine göre varyans analizi sonuçları verilmiştir. Annelerin beş yaş çocuklarının gelişimine ilişkin okul öncesi eğitimden beklentileri aile tipi bakımından anlamlı farklılık göstermektedir, $f=0,48$; $p<0,05$. Farkın kaynağını bulmak için Scheffe Testi kullanılmıştır. Annelerin aile tipine ilişkin anlamlı farklılığın hangi aile tipleri arasında olduğunu belirlemek amacıyla Scheffe Testi uygulanmıştır. Testin sonucunda çekirdek aile tipine sahip annelerin puanlarının

($\bar{X}=112,80$) geniş aile ($\bar{X}=108,73$) ve tek ebeveynli aile ($\bar{X}=111,27$) tipine sahip annelerden istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği saptanmıştır.

Tablo 2. Annelerin Okul Öncesi Eğitimden Beklentilerinin Anne Öğrenim Düzeyine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Anne Öğrenim Düzeyi	N(198)	\bar{X}	SS	p	F
Okuryazar değil	10	108,20	24,47		
Okuryazar	20	117,80	16,77		
İlköğretim	42	108,71	24,82	0,676	0,631
Lise	54	110,75	22,91		
Lisans	45	113,00	21,53		
Lisansüstü	6	118,16	25,54		

Tablo 2'ye göre annelerin beş yaş çocuklarının gelişimine ilişkin okul öncesi eğitimden beklentileri anne öğrenim düzeyi bakımından anlamlı bir farklılık göstermemiştir, $f=0,631$; $p>0,05$. Lisansüstü eğitim mezunu olan annelerin beş yaş çocuklarının gelişimine ilişkin okul öncesi eğitimden beklentileri ilişkin puanları

($\bar{X}=118,16$); okur yazar olmayan ($\bar{X}=108,20$), okur yazar ($\bar{X}=117,80$), ilköğretim ($\bar{X}=108,71$), lise ($\bar{X}=110,75$) ve lisans ($\bar{X}=113,00$) mezunu olan annelerin puanlarına göre daha yüksektir.

Tablo 3. Annelerin Okul Öncesi Eğitimden Beklentilerinin Çocuk Sayısına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Çocuk Sayısı	N(198)	\bar{X}	SS	p	F	Fark
Bir	19	117,52	20,44			
İki	71	111,56	23,31			
Üç	52	110,53	23,32	0,003	0,470	Bir Çocuk-Üç Çocuk
Dört ve üstü	37	111,84	20,97			

Tablo 3 incelendiğinde annelerin beş yaş çocuklarının gelişimine ilişkin okul öncesi eğitimden beklentileri çocuk sayısı bakımından anlamlı farklılık göstermektedir, $f=0,47$; $p<0,05$. Annelerin çocuk sayısına ilişkin anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla Scheffe Testi uygulanmıştır. Testin sonucunda bir çocuğa sahip annelerin puanlarının ($\bar{X}=117,52$) üç çocuğa ($\bar{X}=110,53$) sahip annelerden istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği saptanmıştır.

TARTIŞMA

Bu araştırma, annelerin beş yaş çocuklarının gelişimine ilişkin okul öncesi eğitimden beklentilerini incelemek amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın örneklemini beş yaşında 198 çocuğun annesi oluşturmaktadır. Annelerin beklentilerinin aile tipine ve çocuk sayısına göre istatistiksel açıdan anlamlı fark gösterdiği; ancak anne öğrenim düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı fark göstermediği saptanmıştır.

Çekirdek aile tipine sahip annelerin geniş ve tek ebeveynli aile tipine sahip annelerden istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermesi bulgusu, çekirdek ailedeki annelerin diğer annelere göre beklenti düzeylerinin yüksek olması ile açıklanabilir. Çekirdek aile tipine sahip

annelerle bir çocuğa sahip olan annelerin diğer annelere göre okul öncesi eğitimden beklentilerinin yüksek olması, çocuğun gelişimine önem vermeleri, nitelikli bir eğitim hakkında farkındalığa sahip olmaları ve eğitimde kaliteyi artırmaya dönük bilgi sahibi olmaları ile açıklanabilir.

Bir çocuğa sahip olan annelerin beklenti düzeyleri diğerlerine göre anlamlı düzeyde yüksek olması bulgusu, tek çocukların anneleri ile daha yakın ilişkilere sahip olması ve annelerin çocuklarından başarı ve ustalık bakımından daha fazla şey beklemesi (Berk, 2013) ile açıklanabilir. Tek çocuklarda oyun arkadaşlığının azlığı, oyun arkadaşı olarak anne-babanın rol alması, tüm ilginin çocukta toplanması, annelerin çocuklarının özellikle sosyal gelişim alanına ilişkin okul öncesi eğitim kurumundan beklentilerini arttırabileceği söylenebilir.

Okul öncesi eğitim kurumlarında uygulanan eğitim programları ne kadar kaliteli olursa olsun aileler tarafından desteklenmedikçe istenen hedeflere ulaşmak güçtür. Çocuğun okul öncesi dönemde gelişimi ve eğitiminde annelerinin önemli bir yeri vardır. Çocukların gelişim özellikleri, ilgi ve gereksinimleriyle birlikte anne-babaların beklentilerini de dikkate alıp eğitim sürecine aktif katılımlarını sağlayacak şekilde hazırlanan programların, aileleri çocuk gelişimi ve eğitimi konusunda güçlendireceği ve okul öncesi eğitimin niteliğini arttıracığı kaçınılmazdır. Okul öncesi eğitim alan çocukların sosyal-duygusal, motor, bilişsel ve dil gelişimi ile özbakım becerilerinin diğerlerine göre daha ileride olduğu yapılan araştırmalarla (Oktay, 2000; Unutkan, 2007; Kandır, 2005; Metin ve Arı, 1993) saptanmıştır. Koç (1996), araştırmasında anne-babaların okul öncesi eğitim kurumunda sağlık ve beslenmeyle ilgili alanları önemsediklerini belirlemiştir. Akkök (1998) ile Arabacı ve Aksoy (2005) ise ailelerin çocuk gelişimi ve eğitimi ile ilgili bilgi ve beceri sahibi olma konusunda okul öncesi eğitim kurumu tarafından desteklenmesine, öğrenme sürecine aktif katılmasına yönelik beklentilerinin olduğunu saptamıştır. Ailelerin çocuğun gelişimine ve eğitimine önem vermesi, bu konudaki farkındalığı, günümüzde okul öncesi eğitimin yaygınlaşması, annelerin çocuğun gelişimi hakkında daha fazla bilgi sahibi olmalarını sağlamıştır. Bu durum da annelerin okul öncesi eğitim kurumundan beklentilerinin artmasına yol açmıştır (Tulan, 2005). Aile beklentileri çocuğun gelişimini doğrudan ve dolaylı olarak etkilemektedir (Aibao vd, 2007). Özen (2008), araştırmasında annelerin okul öncesi eğitimden çocuklarının sosyalleşmesine katkıda bulunma, onlarda işbirliği, paylaşma, yardımlaşma, sorumluluk alma ve aldığı sorumluluğu yerine getirme gibi alışkanlıklar geliştirme, milli ve ulusal değerlere bağlılıklarını artırma şeklinde beklentilerinin olduğunu ortaya çıkarmıştır. Koçak (1991), yaptığı araştırmada okul ve aile arasındaki iletişim engellerinin öğretmen, yönetim ve aile etkenlerine bağlı olarak değiştiğini vurgulamıştır. Çalışmada iletişim engellerinin ortadan kaldırılması için ailelerin okuldan beklentilerinin saptanması gerektiği belirtilmiştir. Gülender (1993), çalışmasında anne babaların, okul öncesi eğitim kurumlarından çocuklarına yeterli sevgi ve ilgi gösterilmesi ve kendilerinin de kurumun bir parçası olmaları yönünde beklentilerinin olduğunu saptamıştır. UNESCO tarafından yapılan bir araştırmada okul öncesi eğitim kurumunun çocuğun bakımını sağlayarak annelere destek olması noktasında annelerin beklentilerinin olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca annelerin, çocuklarının diğer çocuklarla iletişim kurarak sosyal ilişki geliştirmelerinin sağlanması, bedensel gelişimlerinin desteklenmesi, ahlak gelişimi ile ilgili çocuğun bilgilendirilmesine yönelik beklentileri de bu araştırma ortaya çıkmıştır (Metin vd., 1993).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırma, annelerin beş yaş çocuklarının gelişimine ilişkin okul öncesi eğitimden beklentilerini incelemek amacıyla yapılmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre araştırma kapsamına alınan annelerin çoğu çekirdek aile tipine sahip, lisans mezunu ve iki çocuk sahibidir. Aile tipi değişkeni ile çocuk sayısı değişkenleri annelerin beş yaş

çocuklarının gelişimine ilişkin okul öncesi eğitimden beklentilerini etkilerken, öğrenim düzeyi değişkeni etkilememiştir. Annelerin öğrenim düzeyleri ne olursa olsun okul öncesi eğitimden beklentileri aynı doğrultudadır.

Bu araştırmadan elde edilen bulgular doğrultusunda; okul öncesi eğitim kurumlarında çocuğun ilgi ve ihtiyaçlarının yanında ebeveynlerin çocuğun gelişimine ilişkin beklentileri de dikkate alınmalıdır. Okul öncesi eğitim programının geliştirilmesi sürecinde ebeveynlerin beklentileri göz önünde bulundurulmalıdır. Ailelerin okul öncesi eğitimin kalitesinin artırılması konusunda bilinçlendirilerek, eğitim öğretim sürecine aktif katılımları sağlanmalıdır. Okul öncesi dönemin çocuğun ileriki yaşamında gelişimine etkileri konusunda anne ve babalar bilgilendirilmelidir. Ailelerin beklentilerine yönelik aile katılımı çalışmaları düzenlenmelidir. Anne-babaların her bir gelişim alanına ilişkin beklentileri ayrı ayrı ele alınarak değerlendirilebilir.

KAYNAKÇA

- Aibao, Z., Xiaofeng, M., ve Hajime, A. (2007). Parental expectation of early childhood education: Comparison between China, Japan and Korea, China. 2 (1), 140-147.
- Akkök, F. (1998). Parental Involvement in the Educational System: To Empower Parents to Become More Knowledge and Effective. Middle East Technical University.
- Arabacı, N. ve Aksoy, A. B. (2005). Okul öncesi eğitime katılım programının annelerin bilgi düzeylerine etkisi. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 29, 18-26.
- Berk, L. E. (2013). Bebekler ve Çocuklar. (N. Işıkoğlu Erdoğan, Çev.). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş. (2011). Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Carlson, L. H. (1998). Professional and Parent Views of Early Childhood Programs: A Cross-Cultural Study. Early Childhood Education and Care.
- Cohen, L., Manion, L. ve Morrison, K. (2000). Research methods in education. 5th ed. London New York: Routledge Falmer.
- Gülender, S. (1993). Velilerin Okul Öncesi Eğitim Kurumlarından Beklentileri, 9. Ya-Pa Okul Öncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri. İstanbul: YA-PA Yayıncılık.
- Gürsoy, F. ve Özaslan, H. (2015). Aile ve çocuk. A. G. Aytar (Ed.), Etkili İletişim. Ankara: Hedef CS Yayıncılık.
- Heckman, J. J., Lochner, L. J. ve Todd, P. E. (2008). Earnings functions and rates of return, Journal of Human Capital. 2 (1): 1-31.
- Kandır, A. (2005). Erken çocukluk eğitiminde kaliteyi belirleyen ölçütler. M. Sevinç (Ed.), Gelişim ve Eğitimde Yeni Yaklaşımlar 1. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Karasar, N. (2010). Bilimsel Araştırma Yöntemi. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kıldan, O. (2012). Okul öncesi eğitimin amacına ilişkin öğretmen ve veli görüşleri, Kastamonu Eğitim Dergisi. 20 (1):135-150.
- Koç, G. (1996). Anne babaların okul öncesi eğitim kurumu seçimini etkileyen etmenler. Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara: Türkiye.
- Koçak, Y. (1991). Okul-aile iletişiminin engelleri, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 6, 129-133.
- Messick, S. (1995). Validity of psychological assessment: Validation of inferences from persons' responses and performances as scientific inquiry into score meaning, American Psychologist. 50, 741-749.
- Metin, N. (1993). Anne-babaların okul öncesi eğitim kurumlarından beklentileri. 9. Ya-Pa Okul Öncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri. İstanbul: YA-PA Yayıncılık.
- Metin, N. ve Arı, M. (1993). Anne Babaların Anaokulundan Beklentileri. 9. Okul Öncesi Eğitiminin Yaygınlaştırılması Semineri. Ankara: YA-PA Yayıncılık.
- Oğuzkan, Ş. ve Oral, G. (1992). Okul Öncesi Eğitim. İstanbul: Milli Eğitim Yayınları.
- Oktay, A. (2000). Yaşamın Sihirli Yılları. Ankara: Epsilon Yayıncılık.
- Özgüven, İ. E. (2001). Ailede İletişim ve Yaşam. Ankara: PDREM.
- Santrock, J. W. (2015). Yaşam boyu gelişim: Gelişim psikolojisi. (G. Yüksel, Çev.). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Sevinç, M. (2006). Okul öncesi eğitimi alan çocukların annelerinin okuldan beklentileri, Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi. 13, 218-225.
- Şencan, H. (2005). Sosyal ve davranışsal ölçümlerde güvenilirlik ve geçerlik. Ankara: Seçkin.
- Şimşek, Z. C. ve İvrendi, A. (2014). Ebeveynlerin okul öncesi eğitim kurumundan beklentileri, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 29 (2): 240-254.
- Tulan, A. (2005). Ebeveynlerin okul öncesi eğitimden beklentilerinin gerçekleşme düzeyinin incelenmesi. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara: Türkiye.

- Umek, L., Marjanovde, K., Sdmona, F. U. ve Baje, K. (2006). Quality of the preschool and home environment as a context of the children's language development, *European Early Childhood Education Research Journal*. 14 (1): 131-147.
- Unutkan, Ö. P. (2005). Okul öncesi dönemde sorumluluk eğitimi. A. Oktay (Ed.), *Okul Öncesi Eğitimde Güncel Konular*. İstanbul: Morpa Yayınları.
- Unutkan, Ö. P. (2007). Okul öncesi dönem çocuklarının matematik becerileri açısından ilköğretime hazır bulunuşluğunun incelenmesi, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 32, 243-254.
- Ünal, F. (2013). Aile eğitiminde ebeveyn hakları ile ilgili yasalar ve etik kurallar. F. Temel (Ed.), *Aile Eğitimi ve Erken Çocukluk Eğitiminde Aile Katılım Çalışmaları*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Yurdugül, H. (2005). Ölçek geliştirme çalışmalarında kapsam geçerliği için kapsam geçerlik indekslerinin kullanılması. XIV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi, 28-30 Eylül 2005.

Mother's Developmental Expectations From Preschool Education For Their Five-Year-Old Children

Ayşegül ULUTAŞ AVCU³

Summary

PURPOSE

The purpose of this study was to determine the mother's developmental expectations from preschool education for their five-year-old children. The questions "Do expectations of the mothers from preschool education regarding development of their five year-old children differ in terms of family type, educational background, and number of children of mothers?" are sub-goals of the study.

METHOD

In this study, relational screening model was used in order to examine expectations of the mothers from preschool education regarding development of their five year-old children. The population of the study consisted of 198 mothers of five year-old children receiving education kindergartens affiliated with Malatya Provincial Directorate for National Education. Since all mothers were reached in the study, sample selection was not performed. A questionnaire developed by the researcher was used as data collection tool. The questionnaire consisted of two sections as personal information form and expectations related to development of the children. SPSS 22 packaged software was used to analyze the data. Conformity of quantitative data to normal distribution was examined by using Shapiro-Wilk test and graphical evaluations. Statistical analysis methods to be used following normality tests were determined. Independent samples t test and one-way analysis of variance (One-Way Anova) were used for analysis of the study data. Significance was evaluated at the level of 0.05.

FINDINGS

Most of the mothers included in the study had nuclear family type, bachelor's degree, and two children. The expectations of the mothers from preschool education regarding development of their five year-old children showed a significant difference in terms of family type ($p < 0.05$), did not show a significant difference in terms of educational background of the mother ($p > 0.05$), and showed a significant difference in terms of the number of children ($p < 0.05$). As a result of the study, it was determined that expectations of the mothers with nuclear family type and on only child were higher than the other mothers. While the variables of family type and number of children affected the mothers' expectations from preschool education regarding development of their five year-old children, the variable of educational level did not affect their expectations.

³ Assist. Prof., İnönü University, Faculty of Health Sciences, aysegul.ulutas@inonu.edu.tr